

17. Кручинина Н.В. Основы криминалистического учения о проверке достоверности уголовно-релевантной информации: автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.12 – «криминалистика; судебно-экспертная деятельность; оперативно-розыскная деятельность». М., 2003. 54 с.
18. Бахин В.П. Криминалистика. Проблемы и мнения (1962–2002г.г.). Киев, 2002. 268 с.
19. Волчеккая Т.С. Криминалистическая ситуалогия: монография. / Под ред. проф. Н.П. Яблокова. Калининград: Калинингр. ун-т, 1997. 248 с.
20. Драпкин Л.Я., Бородина Е.А. Информационно-поисковая функция криминалистической характеристики преступлений. Проблемы развития криминалистики в условиях научно-технического прогресса. Свердловск, 1982. С. 139–142.
21. Комиссаров В.И. Теоретические проблемы следственной тактики. Саратов, 1987. 160 с.
22. Шепитько В.Ю. Теоретические проблемы систематизации тактических приемов в криминалистике. Харьков: Гриф, 1995. 200 с.
23. Данакин Н.С., Дятченко Л.Я., Сперанский В.И. Конфликты и технология их предупреждения. Белгород: Центр социал. технологий, 1995. 317 с.
24. Корма В.Д., Образцов В.А. О криминалистической трактовке понятия технологии: материалы круглого стола «Конституция РФ и современная криминалистика». Бюллетень Межд. ассоциации содействия правосудию. № 1 (7). М., 2013. С. 59–62.
25. Кравец Е.Г. Информационно-коммуникационные технологии как элемент технико-криминалистического обеспечения расследования преступлений: дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 – «криминалистика; судебно-экспертная деятельность; оперативно-розыскная деятельность». Волгоград, 2016. 208 с.
26. Эксархопуло А.А. Предмет и система криминалистики: проблемы развития на рубеже XX – XXI веков. СПб.: Изд-во СПбГУ, 2004. 112 с.
27. Сулейманова С.А. Тактико-криминалистические средства, используемые в работе с несовершеннолетними при расследовании преступлений: автореф. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 – «криминалистика; судебно-экспертная деятельность; оперативно-розыскная деятельность». Москва, 2017. 31 с.
28. Корма В.Д., Корин И.С. О технологии в методике расследования преступлений, связанных с применением огнестрельного оружия. Актуальные проблемы российского права. 2014. № 12 (49). С. 2902–2906.
29. Когутич І.І. Про перспективи «комп'ютеризації» та сутність «технології» в криміналістиці. Часопис Київського університету права. Київ, 2015. № 4. С. 255–259.

УДК 343.148:343.983:343.346.2

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛІКІВ ПІД ЧАС РОЗШУКУ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

THE USE OF CRIME ACCOUNTING AT WANTED VEHICLES

Чичиркін А.О.,

*аспірант науково-дослідної лабораторії з проблем експертно-криміналістичного забезпечення
Національної академії внутрішніх справ*

Досліджено систему криміналістичного обліку, яка складається з різних його видів, що використовуються і під час розшуку транспортних засобів. Розкрито оперативно-пошукові й інформаційно-довідкові криміналістичні обліки, центральні, регіональні та місцеві обліки. Певну увагу приділено кримінальній реєстрації, метою якої є накопичення даних, які можуть бути використані для розкриття та запобігання злочинам пов'язаним із зниклими транспортними засобами, забезпечення умов ідентифікації об'єктів за допомогою облікових даних; сприяння розшуку об'єктів, дані про які містяться в обліках; надання в розпорядження оперативно-розшукових, слідчих і судових органів довідкової та орієнтуючої інформації.

Ключові слова: криміналістичний облік, експертиза, реєстрація, розшук, транспортний засіб, трасологічний облік, балістичний облік, взаємодія.

Исследовано систему криминалистического учета, которая состоит из различных его видов, используемых и при розыске транспортных средств. Раскрыто оперативно-поисковые и информационно-справочные криминалистические учеты, национальные и региональные и местные учеты. Особое внимание уделяется уголовной регистрации, целью которой является накопление данных, которые могут использоваться для раскрытия и предупреждения преступлений, связанных с пропавшими транспортными средствами, обеспечения условий идентификации объектов с использованием учетных данных; дачи в распоряжение оперативно-розыскной, справочной и ориентирующей информации.

Ключевые слова: криминалистический учет, экспертиза, регистрация, розыск, транспортное средство, трасологический учет, баллистический учет, взаимодействие.

It is investigated system of crime accounting, which consists of various his species used and investigative vehicles. It is revealed operational-search and information and help crime accounting, national, regional and local accounting. Particular attention is paid to the criminal register, which is the accumulation of data, which can be used for disclosure and prevention of crimes associated with the vehicles ensuring conditions for the identification of objects using the credentials; assistance wanted objects, which are contained in accounting; at the disposal of the operational-search, investigators and judicial background information.

Key words: crime accounting, examination, registration, tracking, vehicle, trasology records, ballistic records, interaction.

Постановка проблеми. Сьогодні під час розслідувань порушень правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів велике значення приділяється криміналістичному обліку. За своєю основною правовою сутністю – це галузь криміналістичної техніки, що містить загальні теоретичні положення: основні поняття, мету, наукові та правові засади; характеристику системи криміналістичних

обліків і можливостей використання їх даних у боротьбі зі злочинністю. Криміналістичні обліки створюються з метою використання їх для запобігання, виявлення, розкриття та розслідування злочинів та інших правопорушень під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства, а також підвищення рівня інформаційного забезпечення проведення експертних досліджень.

При цьому криміналістичні обліки обов'язково мають причинно-наслідковий зв'язок із подією злочину, реєстраційні ознаки об'єктів виявляються шляхом дослідження з використанням криміналістичної техніки та спеціальних знань. Криміналістичні обліки також прямо пов'язані з криміналістичною реєстрацією. Під кримінальною реєстрацією в сучасній правовій науці розуміють систему матеріальних об'єктів (колекції, картотеки, бази даних та інше) та практичну реєстраційну діяльність. Вона є системою обліків певних об'єктів – носіїв інформації, яка використовується для розкриття, розслідування та запобігання злочинам.

Стан опрацювання. Окремі проблеми кримінальної реєстрації вже були предметом дослідження таких науковців, як Р.С. Белкін, А.І. Вінберг, Є.І. Девіков, Є.П. Іщенко, І.Ф. Крилов, Д.П. Рассейкін, С.О. Ялишев, а безпосередньо криміналістичні обліки плідно досліджували В.І. Пашко, О.П. Пацкевич, Е.О. Разумов, Я.В.Рибалко та інші вчені.

З огляду на актуальність із наукового та практичного погляду **метою статті** є дослідження криміналістичних обліків, їхніх різновидів під час розшуку транспортних засобів, організації й ефективного застосування правоохоронними органами України криміналістичних обліків під час розшуку транспортних засобів.

Виклад основного матеріалу. Сама система криміналістичного обліку складається з різних його видів, які, у свою чергу, використовуються і під час розшуку транспортних засобів. Наприклад, залежно від вирішуваних завдань криміналістичні обліки поділяються на оперативно-пошукові та інформаційно-довідкові, а залежно від рівня концентрації інформації – на центральні, регіональні та місцеві [6, с. 103].

Наприклад, оперативно-пошукові обліки вміщують об'єкти, які безпосередньо пов'язані з подією злочину та, як правило, вилучені під час оглядів місця події або під час проведення оперативних заходів і слідчих дій. До них належать дактилоскопічні обліки, колекції слідів, взуття, транспортних засобів, волокон, замків і ключів, підроблених рецептів і бланків документів, кулегільзотеки, колекції суб'єктивних портретів тощо.

Інформаційно-довідкові обліки (колекції й картотеки) комплектуються об'єктами та даними, які безпосередньо не пов'язані з подією зникнення транспортного засобу й отримані внаслідок накопичення відомостей інформаційного характеру. Об'єктами інформаційно-довідкових колекцій і картотек можуть бути зразки різноманітних виробів, малюнки, фотографії, таблиці, каталоги тощо [1, с. 456].

Важливе місце в системі криміналістичного обліку посідає кримінальна реєстрація. Вчення про кримінальну реєстрацію у своїй основі базується на матеріалістичному розумінні навколишнього світу, законах діалектики й теорії пізнання. Розвиток кримінальної реєстрації органічно пов'язаний із теорією криміналістичної ідентифікації, вченнями про механізм слідоутворення та способи вчинення злочинів і фіксацію доказової інформації. Учення про кримінальну реєстрацію є науковою основою всієї системи криміналістичних обліків. Але при цьому треба мати на увазі, що в цю окрему криміналістичну теорію повинні входити як відправні положення, елементи інших окремих криміналістичних теорій, перш за все криміналістичного вчення про ознаки, вчення про спосіб вчинення злочинів, теорія криміналістичної ідентифікації. Крім того, функціональна частина вчення про кримінальну реєстрацію повинна спиратися на окремі положення науки управління, які пов'язані з організацією та функціонуванням інформаційних систем, проблемами їхньої автоматизації й удосконалення [1, с. 470].

Ефективність розкриття злочинів, які пов'язані з розшуком транспортних засобів, багато в чому залежить від

якості та кількості криміналістично-значимої інформації, її доступності для слідчих та осіб, які здійснюють розшук. Фактичні дані чи відомості, що перебувають у причинно-наслідковому зв'язку з подією злочину та способом його вчинення, які характеризують особу, предмети та знаряддя злочину та деякі інші обставини, називають криміналістично-значущою інформацією. Її джерелами за таких умов є найрізноманітніші (матеріальні й ідеальні) сліди злочинів, а відповідно, і всі слідоутворюючі об'єкти.

Водночас у процесі кримінального судочинства для встановлення фактів та обставин, які належать до предмета доказування, нерідко велике значення має виключно довідкова інформація, яка характеризує індивідуальні та родові (видові) ознаки людини, матеріалів, речовин і виробів, що найчастіше не мають причинно-наслідкових зв'язків із подією злочину, однак сприяють вирішенню ідентифікаційних, діагностичних і класифікаційних завдань. До неї належать відомості про джерела походження, якісний і кількісний склад відомих речовин і матеріалів, їхні фізичні та хімічні властивості, відомості про зразки виробів чи продукції й інша довідкова інформація. Така інформація має потенційне криміналістичне значення [31, с. 156].

Розкриття злочинів, які пов'язані із зникненням транспортних засобів, як підказує практика, неможливе без використання даних, які зберігаються в тому чи іншому виді криміналістичного обліку. У цьому сенсі варто зазначити, що криміналістичні обліки відрізняються один від одного обліковими даними, а також способами та формами їх зосередження та систематизації. Облік – це зафіксовані дані, процедура, яка передбачає дії зі збирання, реєстрації інформації, її систематизації, збереження та пошуку [1, 368–369]. Криміналістичні обліки експертної служби функціонують на трьох рівнях: центральному (Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України (далі – ДНДЕКЦ МВС України), обласному (науково-дослідні експертно-криміналістичні центри (далі – НДЕКЦ), місцевому (підрозділи з експертно-криміналістичного забезпечення роботи).

Криміналістичні обліки містять такі їхні види: траєкторичний, дактилоскопічний; балістичний; холодної зброї; грошових знаків, бланків документів, цінних паперів і пластикових платіжних карток; осіб за ознаками зовнішності; вибухотехнічний; пожежно-технічний; наркотичних засобів, психотропних речовин, їхніх аналогів і прекурсорів; генетичних ознак людини; записів голосів і мовлення осіб; ідентифікаційних позначень транспортних засобів і реквізитів документів (підписів, печаток, штампів); матеріалів, речовин і виробів [2, с. 236]. Крім того, криміналістичні обліки складаються з оперативно-пошукових та інформаційно-довідкових колекцій.

Оперативно-пошукові колекції призначені для отримання інформації про особу, яка причетна до вчинення злочину; ідентифікації особи, знаряддя злочину (у нашому випадку – транспортного засобу, зброї, обладнання тощо, які використовувалися під час вчинення злочину); встановлення спільної родової (групової) належності матеріалів і речовин; інших фактичних даних, які свідчать про вчинення злочину конкретною особою; отримання іншої інформації щодо зниклого транспортного засобу та подальшого запобігання подібного роду правопорушенням. Колекції формуються з об'єктів (їхніх копій, зображень) і (або) відомостей про них, які вилучені або отримані під час огляду місця події, проведення інших слідчих дій, оперативно-розшукових заходів тощо, а також які отримані під час криміналістичної реєстрації дактилокарт, фото та відеозображень, записів голосів і мовлення осіб тощо [6, с. 104].

Координація роботи з формування оперативно-пошукових колекцій покладається на начальників кримінальної міліції органів внутрішніх справ. За достовірність і цілісність матеріалів, які надаються для перевірки, відповідає ініціатор запиту.

Під час проведення огляду місця події, інших слідчих дій, оперативно-розшукових заходів працівниками органів дізнання, досудового слідства, оперативних підрозділів встановлюється коло осіб, які залишили сліди та не пов'язані із вчиненням злочину (потерпілі, їхні родичі, знайомі; працівники швидкої медичної допомоги, аварійно-рятувальних служб, які прибувають на місце злочину раніше від слідчо-оперативних груп тощо). Працівниками цих підрозділів організується одержання зразків для порівняльного дослідження (відбитків пальців рук, взуття та інших зразків) та направлення їх для проведення експертних досліджень із метою виключення зазначених слідів із числа вилучених. Направлення об'єктів (їхніх копій, зображень) для поставлення (перевірки) на облік здійснюється тільки після проведення їх експертних досліджень. Після проведення експертних досліджень об'єктів (їхніх копій, зображень) працівниками, якими вони проводилися, складаються реєстраційні картки та в обов'язковому порядку організуються їхні перевірки за відповідними видами та рівнями криміналістичних обліків експертної служби МВС України.

Про результати перевірки інформуються органи досудового слідства, дізнання; підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Результати таких перевірок оформлюються відповідно до встановлених форм, які направляються ініціаторові перевірки. У разі встановлення або не встановлення ідентичності об'єктів подальші дії з ними та порядок їх направлення до відповідних колекцій регламентуються інструкцією з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України [4].

За потреби приєднання до колекцій самих об'єктів про цей факт інформуються органи дізнання та досудового слідства. Інформаційно-довідкові колекції призначені для використання вказаних об'єктів під час проведення експертних досліджень, створення науково-дослідних і дослідно-конструкторських розробок, оновлення методичної та нормативної бази судової експертизи, підготовки орієнтовної інформації, узагальнення відомостей про причини й умови вчинення злочинів та інших правопорушень з метою їх запобігання [5].

Колекції формуються з об'єктів, які становлять інтерес для оперативно-службової, науково-дослідної та методичної діяльності та є речовими доказами в кримінальних справах, за якими закрито провадження та щодо яких є рішення суду про їх приєднання (уміщення) до колекцій, а також об'єктів, що отримані від установ, організацій, підприємств незалежно від форми власності. Керівники НДЕКЦ забезпечують подання до суду клопотань про необхідність приєднання до колекцій об'єктів, які становлять інтерес для оперативно-службової, науково-дослідної та методичної діяльності. Об'єкти, які перебувають у криміналістичних обліках експертної служби МВС України, якщо це не зашкодить функціонуванню обліків, можуть надаватися за окремими запитами державним спеціалізованим установам судової експертизи з метою їх використання під час проведення експертних досліджень, створення науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських розробок, оновлення методичної та нормативної бази судової експертизи. Трасологічний облік функціонує на центральному, обласному та місцевому рівнях і складається з оперативно-пошукових колекцій слідів взуття, знарядь зламу, транспортних засобів і формується з об'єктів – носіїв зі слідами, копій або зображень зазначених слідів, які вилучено під час огляду місця події, інших слідчих дій, оперативно-розшукових заходів; інформаційно-довідкових колекцій зразків знарядь зламу, запірних і запірньо-пломбувальних пристроїв (їхніх копій, зображень або відомостей про них), а також відомостей про взуття, транспортні засоби, частин транспортних засобів (шини, скло з фар тощо), виробів масового виробництва (або зображень і відомостей про них) тощо [6, с. 103].

Балістичний облік функціонує на центральному та обласних рівнях і складається з оперативно-пошукових колекцій: куль, гільз і патронів зі слідами зброї (формується з куль, гільз, патронів зі слідами зброї, їхніх копій і зображень, які вилучено під час проведення огляду місця події, інших слідчих дій та оперативно-розшукових заходів); куль і гільз, що експериментально відстріляні з вилученої, знайденої та добровільно зданої зброї; куль і гільз, які експериментально відстріляні з табельної зброї, що є на озброєнні правоохоронних органів, уповноважених органів державної влади; куль і гільз, які експериментально відстріляні зі зброї, зареєстрованої на об'єктах дозвільної системи; куль і гільз, що експериментально відстріляні зі зброї, яка перебуває у власності громадян; відомостей про зразки саморобної зброї; гільз утраченої гладкоствольної вогнепальної зброї; відомостей про злочини, що вчинені із застосуванням вогнепальної зброї, та факти її вилучення з незаконного обігу; з інформаційно-довідкових колекцій: зброї, яка формується з натурних зразків, частин, механізмів, заготовок, інструментів і відомостей про них; боєприпасів (формується з натурних зразків боєприпасів або їхніх частин, відомостей про них); куль і гільз зі слідами зброї (формується з куль і гільз, які експериментально відстріляні зі зразків вогнепальної зброї).

Облік холодної зброї функціонує на центральному та обласних рівнях і складається з інформаційно-довідкової колекції холодної зброї та конструктивно схожих із нею виробів. Колекції формуються з натуральних зразків холодної зброї (її частин) і конструктивно схожих із нею виробів (копій, зображень) та відомостей про них, реєструються у журналах і зберігаються в умовах, що виключають їх втрату [4].

Облік грошових знаків, бланків документів і цінних паперів функціонує на центральному та обласному рівнях і складається з оперативно-пошукових колекцій підібраних грошових знаків, бланків документів, цінних паперів, пластикових платіжних карток (їхніх зображень) тощо та (або) відомостей про них, інформаційно-довідкових колекцій зразків грошових знаків, бланків документів, цінних паперів, пластикових платіжних карток (їхніх зображень) тощо та (або) відомостей про них. Центральна та обласні інформаційно-довідкові колекції формуються з натурних об'єктів-зразків (їхніх зображень) та (або) відомостей про них за такими розділами:

1. Паперові та металеві грошові знаки НБУ та інших країн, які були чи є в обігу.

2. Бланки документів чи документи суворого обліку України та інших країн, а саме:

а) документи, які посвідчують особу, подію, освіту, трудовий стаж (паспорт, ідентифікаційна картка), свідоцтво про народження, одруження та розірвання шлюбу, зміну прізвища, імені та по батькові; трудова книжка та вкладка до неї; свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, посвідчення водія; службове, військове, ветерана, інваліда; дипломи про освіту, присвоєння звання; пенсійна книжка; пенсійні листки; листки тимчасової непрацездатності, візові марки тощо;

б) проїзні документи (квитки на проїзд у залізничному, морському, річковому, повітряному та міському транспорті; документи на перевезення вантажів; військові проїзні документи тощо);

в) знаки поштової оплати (поштові марки, конверти з марками, листівки з марками тощо);

г) документи, які обслуговують грошовий обіг (книжки ощадні, чекові, депозитні; чеки грошові, майнові, розрахункові; бланки фінансування, страхування; акредитиви; марки податкові, митні, акцизні; доручення на видачу коштів, пенсій, майна; сертифікати якості, на право вивезення та ввезення; поліси страхування; ліцензії тощо);

г) білети тиражних і миттєвих лотерей.

3. Бланки цінних паперів чи цінні папери (акції, облігації внутрішніх державних і місцевих позик, казначейських зобов'язань держави, ощадні сертифікати, приватизаційні папери, векселі, інші бланки, які передбачені чинним законодавством) [4].

4. Пластикові платіжні картки.

5. Бланки медичних рецептів для виписування наркотичних (психотропних) лікарських засобів чи медичні рецепти. Облік осіб за ознаками зовнішності функціонує на обласному та місцевому рівнях і складається з оперативно-пошукової колекції суб'єктивних портретів осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів. Складання таких портретів здійснюється за письмовим запитом працівників оперативних підрозділів органів внутрішніх справ [5].

Вибухотехнічний облік функціонує на центральному та обласному рівнях і складається з оперативно-пошукової колекції вибухових пристроїв та їхніх залишків; інформаційно-довідкової колекції вибухових пристроїв. Оперативно-пошукова колекція формується із саморобних і промислових вибухових пристроїв та їхніх залишків, що вилучено під час проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів; саморобних вибухових пристроїв, реконструйованих під час проведення експертиз; карток обліку вибухових пристроїв і зарядів вибухових речовин і піротехнічних засобів (вилучених, розряджених або застосованих для вчинення вибухів), які складено за висновками експертиз.

Інформаційно-довідкова колекція формується з боеприпасів і зарядів вибухових речовин промислового виготовлення та їхніх комплектуючих; продукції народногосподарського призначення, яка може бути використана для виготовлення саморобних вибухових пристроїв [4].

Пожежно-технічний облік функціонує на центральному та обласних рівнях і складається з інформаційно-довідкових колекцій, до складу яких входять саморобні запалювальні пристрої та їхні залишки, вилучені під час проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, а також реконструйовані під час проведення експертиз.

До колекцій повинні вміщуватися саморобні запалювальні пристрої, у яких запалювальний склад заміщується інертною (не здатною до горіння) речовиною [5]. Облік синтетичних і напівсинтетичних наркотичних засобів та психотропних речовин функціонує на центральному та обласних рівнях і складається з центрального оператив-

но-пошукового Каталогу відомостей про напівсинтетичні та синтетичні наркотичні засоби й психотропні речовини [7, с. 36]; центральної та обласних інформаційно-довідкових колекцій. Каталог формується на основі результатів дослідження натурних зразків напівсинтетичних і синтетичних наркотичних засобів і психотропних речовин, які вилучено з незаконного обігу.

Оперативно-пошукові колекції формуються з таких ДНК-профілів: осіб, які підозрюються або звинувачуються у вчиненні злочинів, взятих під варту, засуджених у разі їхньої добровільної згоди; біологічних слідів, що вилучено під час огляду місця події, зокрема за фактами безвісного зникнення осіб, проведення інших слідчих дій та оперативно-розшукових заходів; невпізнаних трупів [5].

Облік голосів і мовлення людини функціонує на центральному та обласних рівнях і складається з інформаційно-пошукових колекцій: голосів і мовлення, які формуються із записів голосів і мовлення осіб, що передають повідомлення (зокрема, завідомо неправдиві) про загрозу безпеці громадян та інші суспільно небезпечні діяння; голосів і мовлення осіб, щодо яких встановлено факти передачі повідомлень (зокрема, завідомо неправдивих) про загрозу безпеці громадян та інші суспільно небезпечні діяння.

Облік ідентифікаційних позначень транспортних засобів і реквізитів документів (підписів, печаток, штампів) функціонує на центральному, обласних, місцевих рівнях і складається з інформаційно-довідкових колекцій зображень (у разі можливості натурних зразків): ідентифікаційних номерів транспортних засобів різних марок, моделей і років випуску, які відсутні в наявній колекції; змінених ідентифікаційних номерів транспортних засобів; підписів і печаток посадових осіб реєстраційно-екзаменаційних підрозділів [4].

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що кримінальна реєстрація розглядається як система обліків і, як будь-яка система, характеризується єдністю функціонування, певною організацією та наявністю зв'язків між елементами. Метою кримінальної реєстрації є накопичення даних, які можуть бути використані для розкриття та запобігання злочинам, що пов'язані із зниклими транспортними засобами, забезпечення умов ідентифікації об'єктів за допомогою облікових даних; сприяння розшуку об'єктів, дані про які містяться в обліках; надання в розпорядження оперативно-розшукових, слідчих і судових органів довідкової та орієнтуючої інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аверьянова Т.В., Белкин Р.С., Корухов Ю.Г., Россинская Е.Р. Криминалистика: учебник / Под ред. Р.С. Белкина. М.: Изд-во «НОРМА», 2002. 990 с.
2. Байет Р., Уотт Р. Расследование дорожно-транспортных происшествий. М.: «Книга по требованию», 2013. 288 с.
3. Домке Э. Расследование дорожно-транспортных происшествий. М.: «Академия», 2012. 287 с.
4. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1390-15>.
5. Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС: наказ МВС України від 10 вересня 2009 р. № 390. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0963-09>.
6. Свобода Є.Ю. Криміналістичний облік в системі кримінальної реєстрації. Часопис Академії адвокатури України. 2010. № 6. С. 101–106.
7. Юсупов В.В., Казміренко Л.І., Пашковська М.В., Дергач Л.В. Психологічні засади розслідування злочинів, пов'язаних з дорожньо-транспортними пригодами. Київ – Вишніва: «Черемош», 2012. 54 с.
8. Бандурка О.М. Профілактика злочинності. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2014. № 1. С. 115–124.
9. Матеріали анкетування підрозділів експертів-криміналістів МВС України за 2016 р. К., 2016. 47 с.